

Күйіктер және олардың жіктелуі

- ▶ Күйіктердің түрлері және алғашқы көмек көрсету
- ▶ Күйік жоғары температураның (термиялық күйік), химиялық заттың (химиялық күйік), рентген сәулесінің немесе ядролық бомба жарылған кездегі жарық сәулесінің (сәулелік күйік) әсерінен терінің зақымдануы.

Күйіктер жиі кездесумен қатар өсу тенденциясы бар тұрмыстық және өндірістік жарақаттар қатарына жатады. Күйік алған жаралыларға көмек көрсетудің азаматтық медицина ғана емес, сонымен қатар әскери — медициналық қызмет үшін де маңызы зор. Өйткені, соғысып жатқан елдер термоядролық қару мен жандырғыш заттар қолдануы мүмкін.

- ▶ Күйіктердің жіктелуі
- ▶ *Күйік алған жағдайына байланысты:*
- ▶ өндірістік;
- ▶ тұрмыстық;
- ▶ соғыс кезіндегі.
- ▶ Бейбіт кезеңде өндірістік күйік пен тұрмыстық күйік бірдей жиілікте кездеседі. өнеркәсіптің жоғарғы температурамен, химиялық реакциялармен байланысты салаларында күйіктің үлес салмағы күрт өсті және барлық жарақаттардың бестен бір бөлігін құрайды.
- ▶ Ең жиі кездесетін күйік тері күйігі, тыныс жолдарының, өңеш пен асқазанның термиялық күйіктері оған қарағанда сирек кездеседі.

- ▶ **Зақымдану тереңдігіне байланысты күйікті 4 дәрежеге айырады:**
- ▶ I дәрежелі күйік. Зақымдану тек эпидермисті қамтиды. Терінің қызаруы, ісінуі, ашыған ауырсыну сезімімен көрініс береді. Бұл құбылыстардың негізінде тұрақты артериялық гиперемия мен қабынулық экссудация жатыр.
- ▶ II дәрежелі күйік. Тері тереңірек зақымданады, бірақ бүртікті қабаты сақталады. Эпидермис дермадан ажырап, мөлдір, сары түсті сұйық толған көпіршіктер пайда болады.
- ▶ I а дәрежелі күйік терінің ішінара (бүртікті қабаттың ұштарының) өлі еттенуімен сипатталады, әйтседе терінің тереңдегі қабаттары мен оның туындылары (шаш қапшықтары, тер мен май бездері) сақталады.
- ▶ III б дәрежелі күйік. Терінің толық өлі еттенуімен сипатталады. Кейде тері астындағы шел қабаттары да зақымдануы мүмкін.
- ▶ IV дәрежелі күйік. Тері мен тері астындағы шел қабаттары ғана емес, тереңде орналасқан тіндер де өлі еттенеді (бұлшық ет, сіңірлер, сүйек пен буындар).

Күйік түрлері

Күлдіреп іспейтін шамалы ғана күйіктер
(1 дәрежедегі күйік)[өңдеу]

Күйіктен кеп зардап болдырмау және ауырғанын жеңілдету үшін күйік шалған жерді дереу салқын суға малыңыз. Басқадай ешбір ем-дом жасаудың қажеті жоқ, керек болған жағдайда ауырғанды жеңілдететін дәрі ретінде аспирин ішіңіз.

Күлдіреп ісетін күйіктер (2-ші дәрежедегі күйік)[өңдеу]
Күлдіреген жерді тесуші болмаңыз. Егер күлдіреген жер жарылып кетсе, сол жерді қайнатып салқындатылған сумен сабындап жуыңыз. Вазелинді қайнатып стерилденіз де, оны стерилдеген дәкеге жағып, күйік шалған жерге салыңыз. Егер вазелиніңіз жоқ болса, күйікті ашық күйде ұстаңыз. Күйік шалған жерге ешуақытта тоң май немесе басқадай майларды жағушы болмаңыз.

Терең күйік жарақаттары (3-ші дәрежедегі күйік)
Зардап шеккен адамды сол бойда емдеу орнына жеткізу қажет. Оны ем көрсетілетін жерге жеткізгенше күйік шалған жерді ете таза шүберекпен немесе орамалмен жауып қойған жөн. Дәрігерлік білікті көмек көрсетіле алмаған жағдайда күйген жерді жоғарыда айтылғандай тәсілмен тазалап, ем жасаңыз. Егер вазелин болмаса, күйік шалған жарақаттың бетін ашық тастап оған шаң түсіп, шыбын қонбас үшін шыт орамалмен немесе ақжаймамен жеңіл ғана бүркеп қойыңыз. Пайдаланған шүберегіңіздің таза болуын үнемі қадағалап отырыңыз, егер ол күйік жарақаттың аузынан аққан қан мен қан аралас сұйықтан ластанғандай болса, алмастырыңыз.

Этиологиялық себептеріне байланысты:

термиялық;

химиялық;

электрлік;

сәулелік.

- ▶ Термиялық күйіктер.
- ▶ Адам тіндерінің тіршілігінің температуралық шегі шамамен 45⁰ С тең. Сондықтан, терінің зақымдану дәрежесі мына факторларға байланысты:
- ▶ Әсер ету температурасына — ол неғұрлым жоғары болса, жарақат соғұрлым ауыр болады, күйік температура 50⁰С және одан жоғары болған кезде дамиды.
- ▶ Теріге жанасатын заттың жылу өткізгіштігіне (ауа, су буы, жалын, металл зат және т.б.). Жылу өткізгіштігі жоғары болса, зақымдану да ауыр болады.
- ▶ Ыстық агентпен жанасу уақытына: уақыт неғұрлым ұзақ болса, жарақат соғұрлым ауыр болады.
- ▶ Қоршаған ортаның ылғалдылығына: ылғалдылығы жоғары болса, күйік дәрежесі үлкен болады.
- ▶ **Химиялық күйіктер.** Бұл күйіктер тері мен кілегей қабықтарға әртүрлі химиялық заттардың түсуінен пайда болады (қышқылдар, сілтілер). Кейбір жағдайларда пациенттер күшті химиялық заттарды байқамай ішіп қойған кезде ауыз қуысы, өңеш және асқазан күйеді. Барлық күйіктердің ішінде химиялық күйіктердің үлес салмағы 5-7% тең.
- ▶ **Электр күйіктері.** Бұл күйіктердің алатын үлесі 3%. Олардың бір ерекшелігі ішкі ағзалар электромагниттік өріспен зақымданады.
- ▶ **Сәулелік күйіктер.** Сәулелік күйіктер инфрақызыл, ультракүлгін және иондаушы сәуле әсерінен болуы мүмкін. Сәулелік энергия жергілікті өзгерістермен қатар организмде жалпы өзгерістер қоздырады. Бұл өзгерістер сәуле ауруы деп аталады.
- ▶

Алғашқы көмекті басым көпшілігіне өзіндік — өзара көмек ретінде медицина қызметкері емес адамдар көрсетеді. Күйіктің тереңдігі, оның әрі қарай ағымы, одан қалды зардап шегушінің өмірі алғашқы көмектің неғұрлым тез және дұрыс көрсетілуіне тығыз байланысты.

Алғашқы көмек көрсету ережелері:

1. Термиялық агенттің организмге әсер етуін тоқтату. Зардап шегушіні оттан алып шығу керек, денесінен күйген заттарды шешу қажет. Осы әрекеттер неғұрлым тез жасалса, күйік тереңдігі де соғұрлым аз болады.
2. Күйген жерлерді салқындату керек. Күйдіргіш агенттің әсерін жойғанмен, тіндердің зақымдануы жалғаса береді. Бұл құбылыс күйген тіндердің өзінің қызуынан болады. Сондықтан салқындату — күйген адамға көрсететін алғашқы көмектің міндетті құрамы. Әдетте, мұз немесе салқын су басады.
3. Асептикалық таңғыш салу. Зардап шегушінің киімін абайлап кесіп алып екіншілік инфекция түсуін болдырмау мақсатында асептикалық таңғыш салады. Бетке таңғыш салынбайды, вазелинмен өңдейді.
4. Ауырсынуды басу және шокқа қарсы шараларды бастау. Медикамент қолдану мүмкіндігі болса, ең алдымен наркотикалық анальгетик жіберу керек (промедол, морфин, омнопон) және шокқа қарсы шараларды бастау қажет (полиглюкин, реополиглюкин, желатиноль). Зардап шегушіні жылындырып, жылы шәй береді. Негіздер қосылған суды көбірек ішкеннің де пайдасы зор. Алғашқы көмек көрсетілген соң зардап шегушіні тез арада ауруханаға жеткізу керек.